

**ПИЛИПЕНКО Ю. О.,**  
здобувач, старший викладач кафедри  
цивільно-правових дисциплін  
(Одеський національний університет  
імені І. І. Мечникова)

УДК 347.626.6

### ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В статті проведено дослідження законодавства європейських країн в частині поняття шлюбу, вимог до форми шлюбу та визнання правових наслідків фактичних шлюбних відносин.

**Ключові слова:** шлюб, фактичний шлюб, сімейні відносини, законодавство зарубіжних країн.

В статье проведено исследование законодательства европейских стран в части понятия брака, требований к форме брака и признание правовых последствий фактических брачных отношений.

**Ключевые слова:** брак, фактический брак, семейные отношения, законодательство зарубежных стран.

In the article study of legislation of European countries in terms of marriage, requirements for shape of marriage and legal consequences of recognition of actual marriage relations.

**Key words:** marriage, actual marriage, family relationships, legislation of foreign countries.

**Вступ.** В законодавстві зарубіжних країн правові наслідки прояву особистих відносин, що виникають між людьми, які мають намір побудувати сім'ю, але не поспішають укласти офіційний шлюб, врегульовано не однаково. В статті ми поставили за мету дослідити зарубіжне законодавство на предмет того, як розвивається географія законодавчо визнаних фактичних шлюбних відносин, який обсяг прав та обов'язків суб'єктам подібних правовідносин надає законодавець кожної окремої країни, дослідимо принципи сімейного законодавства тих країн, що не визнають правові наслідки фактичний шлюбу. Частково дослідження окреслених питань вже було проведено рядом науковців, зокрема М.М. Виборновою, А.І. Косаревою, М. Чернокондратенко, Д. Борминською, А.В. Слепаковою, проте комплексного вивчення сімейного законодавства в цій сфері країн, що межують з Україною, та порівняльного аналізу з європейськими країнами проведено не було. Приймаючи до уваги історичні аспекти становлення незалежної Української держави з одного боку, та враховуючи тенденції європейської інтеграції, з іншого, вважаємо за необхідне усунути подібну прогалину.

**Постановка завдання.** Аналіз проведеного дослідження дасть можливість зробити відповідні висновки та запровадити позитивний світовий досвід із питань правового регулювання фактичних шлюбних правовідносин в рамках реформування українського сімейного законодавства.

**Результати дослідження.** У сфері шлюбно-сімейного законодавства, як правило, відсутня міжнародна уніфікація матеріально-правових норм, тут, як стверджує М.М. Богуслав-



ський, «безраздельно господствуют коллизионные нормы, они отсылают к праву отдельных государств». За його ствердженням, «для семейного права, как ни для какой другой области правового регулирования, характерны весьма существенные различия между правовыми системами различных государств» [1, с. 474]. А.Х. Саїдов стверджує, що зближення і тісна взаємодія правових систем аж ніяк не означає втрату самобутності, особливостей, традицій, властивих кожній із них, оскільки посилення на «самобутність», «традиції», «особливий шлях» не можуть виправдати такий стан права країни, коли воно виявляється нижче основних світових юридичних стандартів, досягнутих людством до ХХІ ст. В якості прикладу вчений наводить право Європейського союзу, що знаходиться в процесі гармонізації та уніфікації [2]. Ми не можемо в повній мірі погодитися з думкою автора в повній мірі, оскільки, на наш погляд, поєднання принципів шлюбно-сімейного законодавства романо-германської та англосаксонської правових систем є абсолютно безболісним, тоді як залучення цих же принципів у релігійно-традиційні типи правових сімей (мусульманське право, індуське право, іудейське право та ін.) є недоцільним та таким, що суперечитиме історично обумовленому комплексу взаємозалежних юридичних засобів і явищ держави, їх нормативним, релігійним та соціально-культурним аспектам. Адже інститут шлюбу формувався у кожній країні з урахуванням конкретних історичних, релігійних, політичних чинників, на нього часто впливали й міжнародні воєнні, соціальні та економічні потрясіння. Дійсно, сьогодні можна спостерігати за тенденцією світової уніфікації, гармонізації норм сімейного права, що регулюють шлюбні відносини, більшість країн світу намагаються перейняти позитивний досвід для удосконалення свого внутрішнього національного законодавства. Проте, керуючись прагматичною метою запровадити досконалий правовий механізм урегулювання майнових відносин, захисту соціальних, житлових прав та законних інтересів учасників сімейних відносин, розробники законопроектів, науковці і суспільство загалом забувають про проблему різного сприйняття тих чи інших соціальних явищ з точки зору моральних засад суспільства. Зокрема, мова йде і про ставлення різних держав до правових наслідків фактичних шлюбних відносин, що поділило їх на два протилежні табори «за» і «проти». Так, в якості однієї з позитивних характеристик розвитку сімейного права на Заході наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. А.Д. Толстая відмічає саме встановлення юридичних наслідків за фактичними шлюбними відносинами [3, с. 21]. Проте саме цей аспект є одним із суперечливих питань, що виникло і досі не знайшло одностайності як у суспільстві, так і в науковій спільноті. Не можна не погодитися із думкою М. Босананца, що шлюбно-сімейна система – це проекція суспільної системи, і в міру суспільних змін змінюється і соціальний вигляд сім'ї [4].

Дійсно, за останніх декілька років збільшилась кількість європейських країн, які визнають різні форми позашлюбних союзів, серед них: Норвегія, Ісландія, Голландія, Бельгія, Франція, Португалія, Іспанія, Німеччина, Швейцарія, Швеція, Україна та ін.). В той же час ряд країн СНД не визнають фактичні шлюбні відносини та не надають їм правового значення (Російська Федерація, Азербайджанська Республіка, Вірменія, Республіка Білорусь, Республіка Молдова, Грузія та ін.) [5, с. 7]. На відміну від зазначених країн, законодавство України визнає правові наслідки фактичного шлюбу, встановивши на законодавчому рівні принцип, згідно з яким майно, придбане в період спільного проживання, належить фактичному подружжю на праві спільної сумісної власності (ст. 74 СК України). Більш того, у відношенні придбаного за час спільного життя майна фактичного подружжя діють норми, що регулюють право власності подружжя, що зареєстрували свій шлюб у передбаченому законом порядку, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними [6].

Що ж до країн, які є прикордонним сусідами сучасної України, то відповідно до їхнього внутрішнього законодавства поняття шлюбу є сталим інститутом і, як правило, йде врозріз з його європейським баченням.

Так, стаття 10 Сімейного кодексу Російської Федерації встановлює, що шлюб укладається в органах, що реєструють акти цивільного стану. Права і обов'язки подружжя виникають з дня державної реєстрації укладення шлюбу в органах реєстрації актів цивільного стану. Стаття 64 СК РФ в якості правових підстав виникнення прав і обов'язків сім'ї визна-



чає такі юридичні факти: шлюб, зареєстрований в органах, які реєструють акти цивільного стану; близьку спорідненість, засвідчене в установленому законом порядку; усиновлення; встановлення материнства; встановлення батьківства [7]. За загальним правилом до відносин осіб, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах, з приводу спільно придбаного майна застосовуються норми цивільного законодавства про часткову власність (п. 2 ст. 244 ЦК РФ) [8].

Кодекс Республіки Білорусь про шлюб та сім'ю передбачає, що сім'я – це об'єднання осіб, пов'язаних між собою моральною та матеріальною спільністю і підтримкою, веденням спільного господарства, правами і обов'язками, що впливають із шлюбу, близького споріднення, усиновлення. Інші родичі подружжя, непрацездатні утриманці, а у виняткових випадках й інші особи, можуть бути визнані в судовому порядку членами сім'ї, якщо вони проживають спільно і ведуть спільне господарство (ст. 59) [9].

З огляду на спільність історичного та культурного розвитку, загальні принципи законодавства більшості країн СНД з приводу регулювання майнових відносин, що виникають між фактичним подружжям, будуються саме за принципом російського законодавства.

Згідно з приписами Сімейного та опікунського кодексу Польської Народної Республіки, а також Закону «Про акти громадянського стану», шлюб у Польщі може укладатися в двох формах: у світській (цивільній) формі перед представником відділу запису актів громадянського стану та в конфесійній формі перед духовною особою. За умови дотримання наведених певних формальних вимог канонічний шлюб визнається як такий державою. Вибір форми укладення шлюбу залежить виключно від бажання нареченого і нареченої (ст. 1) [10, с. 80].

Параграф 2 статті 1 Закону про сім'ю та внесення змін та доповнень в інші закони визначає, що в Словаччині шлюби можуть бути зареєстровані в двох формах: у церковній з подальшою державною реєстрацією протягом трьох днів у відповідних органах, або шляхом його державної реєстрації [11].

Сімейний кодекс Республіки Молдова (ст. 2) містить основні принципи сімейного законодавства, відповідно до яких тільки шлюб, укладений у державних органах реєстрації актів цивільного стану (далі – органи реєстрації актів громадянського стану), тягне за собою виникнення прав та обов'язків, передбачених цим кодексом [12].

У Румунії згідно з Кодексом про сім'ю від 01.02.1954 р. обов'язковими є обидві форми шлюбу – і церковна, і цивільна. Як вбачається з наведеного, зазначені країни в якості єдиної правової підстави виникнення прав та обов'язків подружжя вбачають шлюб, не залежно від форми його укладення.

Єдиною прикордонною з Україною державою, законодавством якої передбачені правові наслідки фактичного проживання чоловіка та жінки однією родиною без реєстрації шлюбу, є Угорщина. Юридичне поняття фактичного шлюбу було визначено в Цивільному кодексі в 1996 році, згідно з положеннями якого вважається, що дві особи перебувають у фактичному шлюбі, якщо їхні відносини в усьому відповідають наведеним нижче умовам: вони спільно мешкають; ведуть спільне домашнє господарство; між ними існує емоційний зв'язок і господарсько-економічна спільність. У судовій практиці є звичай перевіряти ще дві умови: чи присутні між сторонами сексуальні відносини (хоча це не є умовою для відносин цивільного шлюбу) та чи визнають сторони належність один одному як подружжя перед третіми особами. Згідно з рішенням Конституційного суду 1995 року фактичний шлюб може існувати не тільки між різностатевими, а й між одностатевими особами. Таким чином Угорщина легалізувала одностатеві фактичні шлюбні відносини, права та обов'язки в яких схожі з подружніми. Відповідно до Цивільного кодексу Угорщини, особи, які перебувають у фактичному шлюбі, є між собою родичами, але не близькими. В той же час правові норми інших галузей угорського законодавства все ж відносять цих осіб до категорії близьких родичів, на підставі чого, вони користуються тими ж правами та обов'язками, що й офіційні подружжя. Наприклад, особа, яка перебуває у фактичному шлюбі, має право під час кримінального судочинства відмовитися від дачі показань проти свого партнера; вона не



може притягуватися до кримінальної відповідальності за недонесення відомостей або приховування у зв'язку із вчиненням партнером злочину; має право на отримання інформації про стан здоров'я свого партнера, а також має право приймати рішення про міру медичного втручання для нього; право на отримання різних соціальних допомог нарівні з особами, які перебувають в подружніх стосунках; пільгове право при отриманні позики на купівлю житла, а також використання державного поручительства при покупці квартири тощо. Проте необхідно відмітити й відмінності між обсягом прав, якими користується законне подружжя, та тими, що передбачені законом для фактичного шлюбу. Майну, набутому в період перебування у фактичному шлюбі надається режим спільної часткової власності пропорційно до участі кожного з фактичного подружжя. На відміну від подружжя, особи, які перебувають у фактичному шлюбі, не можуть скласти спільний заповіт, а в разі спадкування на підставі заповіту, особа, яка перебуває у фактичному шлюбі, зобов'язана заплатити значно більшу суму спадкового мита, ніж особа, що перебуває в законному шлюбі. Особа, яка перебувала у фактичному шлюбі, має право на отримання вдовиної пенсії за умови спільного проживання зі спадкодавцем не менше десяти років до дня його смерті, тоді як для фактичного подружжя закон визначає стаж спільного проживання у п'ять років. Після припинення відносин особа, яка перебуває у цивільному шлюбі, не має права на аліменти. При цьому в Угорщині подібні відносини можуть бути зареєстровані в муніципалітеті як фактичний шлюб [13]. Окремої спеціальної реєстрації факту перебування в подібних відносинах закон не вимагає, проте при бажанні отримати дозвіл до процедур штучних репродуктивних методів вагітності, сторони таких відносин зобов'язані нотаріально засвідчити (або встановити) факт спільного проживання.

Проте Угорщина не була новатором у цій сфері. Першою європейською державою, яка законодавчо визнала та урегулювала відносини фактичного подружжя, прийнявши в 1987 році Закон «Про конкубінат» («Domestic Partnership Act»), стала Швеція [14]. Даний нормативний акт передбачав поділ спільного житла та рухомого майна, придбаного для спільного користування, на рівні частки. Маючи майже п'ятнадцятирічний досвід законодавчого регулювання фактичних шлюбів та їх наслідків, Швеція не лише не відмовилась, а навпаки, удосконалила даний правовий інститут, прийнявши 1 липня 2003 року нову редакцію Закону «Про співжиття» («The Cohabitation Act»). Згідно зі ст. 3 Закону Швеції «Про конкубінат», майно, що використовується для спільного проживання та побуту, знаходиться в спільній сумісній власності фактичного подружжя, якщо воно придбане для спільного використання. Шведське законодавство передбачає перелік майна, на яке не поширюється режим спільної власності: майно одного з фактичного подружжя, отримане в дар, успадковане одним з подружжя, майно, яке згідно з правовим документом може знаходитися лише в роздільній власності, або придбане виключно для використання одним з фактичного подружжя (ст.ст. 4, 6, 7 Закону) [15]. Сьогодні саме ця країна вважається лідером серед європейських країн з кількості сімейних союзів, що живуть поза офіційною реєстрацією шлюбних відносин (близько 30%) [16, с. 32–34].

Трохи пізніше в Норвегії відповідно до Закону «Про спільне домашнє господарство» від 1991 року чоловік та жінка, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах у сфері соціального забезпечення та оподаткування мають ті ж права, що й особи, які перебувають у зареєстрованому шлюбі. При цьому, якщо один з них є матір'ю-одиначкою (чи батьком-одиначкою) і фактично перебуває більше одного року в подібному союзі, то вони позбавляються права на отримання щомісячної державної допомоги на утримання дитини, оскільки законодавець вбачає, що в таких випадках має місце спільна турбота фактичного подружжя про дитину.

Чинне законодавство Португалії визнає союз, подібний до шлюбу, але не зареєстрований належним чином, та надає фактичному подружжю такий самий обсяг прав та обов'язків, якими наділені офіційні подружжя. Правові наслідки в таких союзах виникають за умови спільного проживання пари однією сім'єю не менше двох років, при цьому як і в Угорщині вони можуть бути і різностатевими, і одностатевими особами [14].



У Франції після внесення поправок від 15 листопада 1999 року чинний Цивільний кодекс було доповнено титулом XII «Про договір про спільне життя і про співжиття». Співжиттям Цивільний кодекс визнає фактичний союз двох осіб різної або однієї статі, які спільно мешкають, і коли подібне спільне життя носить стійкий і тривалий характер. Договір про спільне життя (*pacte civil de solidarite*), який було перекладено як «пакт громадянської солідарності», став альтернативою шлюбу і згідно із законом підлягає державній реєстрації судовими органами. Для виникнення у фактичного подружжя певних майнових прав необхідно, щоб відносини були оформлені саме таким договором про спільне життя («*pacte civil de solidarite*» – в пер. «цивільний пакт солідарності», «пакт про цивільну згоду»). Вступити до такого союзу можуть повнолітні особи різної або однієї статі, між якими відсутній родинний зв'язок, а також не перебувають у офіційному шлюбі або іншому договорі про спільне життя. Права учасників подібних союзів значно обмежені у порівнянні з обсягом прав осіб, які перебувають у зареєстрованому шлюбі: вони не мають права на спільне прізвище, спільне життя не створює спільності майна та спільної відповідальності за зобов'язаннями перед кредиторами, вони не пов'язані між собою особистими немайновими правами, не мають права на спадкування, окрім переважного права на спадкування (пролонгацію) договору оренди житлового приміщення, що виникає за умови, якщо відносини тривали не менше одного року на момент відкриття спадщини [17]. Необхідно відзначити, що ст. 515.4 Французького цивільного кодексу встановлює, що майно є власністю того з фактичного подружжя, який зможе будь-якими засобами довести своє виключне право власності на дане майно (*propriete exclusive*). Те майно, у відношенні якого жоден з фактичного подружжя не може довести своє виключне право власності, належить їм обом у рівних частках. Таким чином, за загальним правилом, на майно фактичного подружжя встановлено режим спільної часткової власності. При цьому статус спільного сумісного майна може бути встановлено окремо укладеним між ними договором [18].

В Ісландії фактичні шлюбні відносини мають відповідні правові наслідки виключно за умови дотримання ряду формальностей: учасниками цих відносин можуть бути виключно дві особи різної статі, які не є родичами першого-другого ступеня спорідненості, та які пройшли обов'язкову процедуру анкетування в Національному реєстрі. Через п'ять років після такої реєстрації в Національному реєстрі відповідно до статті 2 Закону про усиновлення від 1999 року передбачено право фактичного подружжя на спільне усиновлення дитини, а згідно з внесеними в 2003 році змінами, у разі народження в такому союзі спільної дитини закон встановлює презумпцію батьківства по аналогії із зареєстрованими шлюбами (*ovig simbi*). Відповідно до Закону про делікти від 1993 року один з фактичного подружжя має право на компенсацію завданої моральної шкоди та відшкодування майнових збитків від винної у смерті другого подружжя особи. Спеціального оформлення припинення таких відносин закон не передбачає. Автоматичною підставою вважається вступ одного з партнерів у законний шлюб або реєстрацію за іншим місцем проживання [19].

У Швейцарії закон надає особам, які проживають у позашлюбному союзі певні цивільні, сімейні та соціальні права і гарантії: особа, яка отримує аліменти після розірвання офіційного шлюбу, у разі вступу в фактичні шлюбні відносини з іншою особою втрачає право на їх отримання, оскільки закон вбачає у таких діях зловживання правом; один із фактичного подружжя має право на виплату компенсації моральної та матеріальної шкоди у разі втрати годувальника, яким був другий з фактичного подружжя.

В окремих округах Іспанії, що володіють автономним статусом, було прийнято ряд нормативних актів, що регулюють відносини, подібні до шлюбних: Закон «Про стабільні парні союзи» від 1998 року в Каталонії, Закон «Про пари, що не перебувають у шлюбах» від 1999 року в Арагоні, Закон «Про регламентування регулювання фактичних союзів» від 23 квітня 2002 в Валенсії, в окрузі Мадрид діють Закон «Про фактичні союзи» («*Uniones de hecho*») від 19 грудня 2001 і Декрет від 18 липня 2002 «Про ведення реєстру фактичних союзів». Згідно з положенням зазначених нормативних актів «фактичним союзом визнається ситуація, коли дві особи відкрито, явно і загальновідомо проживають разом безперервно що-



найменше протягом 12 місяців за наявності емоційної близькості, які добровільно вирішать зареєструватися в реєстрі фактичних союзів округу Мадрид» [20, с. 148–150].

Визначаючи правове положення гетеросексуальних і гомосексуальних пар, іспанське регіональне законодавство надає право учасникам фактичних шлюбних відносин реєструвати свої стосунки в адміністративному порядку, а також закріплює цілий ряд взаємних прав і обов'язків: переважне право одного з партнерів опіки у випадку недієздатності іншого; право складання спільних заповітів; право спадкування один після одного (чверть спадкового майна); право на аліменти. На загальнодержавному рівні окремі питання фактичного подружнього життя регулюються законами «Про здачу в оренду житла в містах», «Про усиновлення», «Про штучне запліднення» та ін.

Конституційний суд Італії визначив, що за умови доведення факту тривалості і стійкості відносин фактичного подружжя, сторона позашлюбного союзу вправі одержати компенсацію моральної шкоди та збитків у зв'язку з втратою годувальника. У 2004 р окремі регіони Італії визнали сорріє ді Fattori (фактичні спілки), які тягнуть за собою відповідні правові наслідки [15, 20–21].

Законодавство Німеччини визнає правові наслідки лише за зареєстрованими шлюбами [21]. Між тим німецька судова практика розглядає вступ у фактичний шлюб, як утворення союзу цивільного партнерства (для одностатевих пар), тобто об'єднання осіб, що не є згідно законодавства Германії юридичною особою, але вправі мати відособлене майно [22]. Подібне фактичне спільне життя визначається як внутрішній союз. Відтак практикується укладення договорів щодо майна між особами, що не перебувають в шлюбних відносинах («nichteheleliche Lebensgemeinschaft»). Це означає, що подібні норми про такий союз застосовуються лише до відносин фактичного подружжя між собою, але не з третіми особами. Умови договору про партнерство не повинні суперечити «добрим намірам», наприклад, встановлювати обов'язок відшкодувати збитки чи сплатити неустойку у випадку одностороннього припинення спільного життя. Фактичне подружжя між собою може укласти договір, що регулює їх майнові відносини, але не вправі включати в договір про партнерство положення, що торкаються інтересів третіх осіб або держави (передбачати право одного з фактичного подружжя здійснювати без доручення угоди від імені іншого). Як правило, в подібних договорах передбачається право одного партнера користуватися речами іншого без надання заміни використаної речі, рівна участь партнерів у витратах на найм жилого приміщення для спільного проживання, встановлюється режим спільної часткової власності на придбані в період спільного проживання предмети домашнього вжитку та право на їх розподіл в разі припинення фактичного шлюбу таким чином, щоб кожен із партнерів мав можливість у подальшому вести окреме господарство [23].

**Висновки.** Як вбачається з наведеного, далеко не в кожній дослідженій країні існує правовий інститут фактичних шлюбних відносин, у таких країнах подібні відносини сприймаються як поширене соціальне явище, що не тягне за собою певних юридичних наслідків. Даний правовий інститут відсутній у більшості країн, що є географічними сусідами нашої держави та країн СНД, і станом на сьогоднішній день з усіх країн-учасниць СНД лише Україна визнає фактичний шлюб. Що ж до законодавства країн Західної Європи, то необхідно відмітити, що фактичні шлюбні відносини у них не лише визнані в якості правової підстави виникнення майнових прав та обов'язків подружжя, а й слугують додатковою гарантією багатьох інших прав, в тому числі житлових, соціальних, податкових, шлюбно-сімейних тощо. На відміну від зарубіжних країн, встановлення фактичного шлюбу за законодавством України не дає фактичному подружжю права на спадкування в порядку першої черги, права на соціальну допомогу, житлові права, права на дострокове отримання громадянства, норми інших галузей українського законодавства не відносять фактичне подружжя до кола членів сім'ї. Великим недоліком є той факт, що діюче сімейне законодавство України жодним чином не регулює немайнові права фактичного подружжя, що часто суперечить їх законним інтересам. Крім того, як вбачається з багаторічного досвіду зарубіжних країн, в



якості правової підстави виникнення взаємних прав та обов'язків фактичного подружжя, законодавство більшості країн передбачає дотримання процедури державної реєстрації подібних відносин або укладення відповідних договорів про партнерство. Не можна не відмітити того факту, що в більшості європейських країн фактичний шлюб став альтернативою законного шлюбу для одностатевих пар, хоча Сімейний кодекс України прямо зазначає, що на подібні союзи норми ст. 74, 91 не поширюються.

Підсумовуючи зроблені висновки можна сказати, що новела українського сімейного законодавства в частині визнання правових наслідків фактичних шлюбних відносин є надто недосконалою, незавершеною, часто нелогічною та такою, що йде врозріз із рештою норм права. Подібний стан речей обумовлює два варіанти виходу: або, керуючись західними тенденціями, приймати до уваги зарубіжний досвід і вносити відповідні зміни у законодавство, доповнюючи та розширюючи обсяг прав фактичного подружжя, або, керуючись засадами української самобутності, відмовитись від цієї новели і залишити фактичні шлюбні відносини в статусі не правового, а соціального інституту.

#### Список використаних джерел:

1. Богуславский М.М. Международное частное право. М., 2009. – 474 с.
2. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение. М., 2005. – 422 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://advokat-bel.ru/articles/formation\\_of\\_the\\_institute\\_of\\_marriage\\_in\\_russia.html](http://advokat-bel.ru/articles/formation_of_the_institute_of_marriage_in_russia.html) – Назва з екрану.
3. Толстая А.Д. Фактический брак: перспективы правового развития // Закон. – 2005. – № 3. – 21 с.
4. Босанац М. Внебрачная семья [Текст]: пер. с хорват.-серб. / М. Босанац ; под ред. Н.М. Ершовой. – Москва: Прогресс, 1981. – 208 с.
5. Выборнова М.М. Современное законодательство европейских стран о фактических брачных отношениях разнополых лиц // Семейное и жилищное право. – 2011. – № 3. – 7 с.
6. Сімейний кодекс України. Закон України від 10.01.2002 № 2947-III – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/stru#Stru>. – Назва з екрану.
7. Семейный кодекс Российской Федерации. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.semkod.ru/razdel-2/glava-3/st-10-sk-rf>. – Назва з екрану.
8. Гражданский кодекс Российской Федерации от 30.11.1994 № 51-ФЗ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru/popular/gkrfl>. – Назва з екрану.
9. Кодекс Республики Беларусь о браке и семье. [Електронний ресурс]: Кодекс Республики Беларусь от 09.07.1999 № 278-З – Режим доступу: <http://belarus.news-city.info/docs/1999by/crxfnm-tcgkfnj55592.htm>. – Назва з екрану.
10. Семейный и опекунский кодекс Польской Народной Республики [Текст] : Закон от 25 февр. 1964 г. / Пер. с польск. канд. юрид. наук И.М. Кофмана ; Под ред. канд. юрид. наук И.А. Грингольца. – Москва : Прогресс, 1967. – 80 с.
11. ZÁKON o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 19. januára 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.exekutiva.sk/zakony/r010708.htm>. – Назва з екрану.
12. Семейный кодекс Республики Молдова. [Електронний ресурс] – № 1316 от 26.10.2000. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/ru/286119/> – Назва з екрану.
13. Венгерский аспект. Гражданский брак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://russkajavengerka.blogspot.com/2011/04/blog-post\\_27.html](http://russkajavengerka.blogspot.com/2011/04/blog-post_27.html). – Назва з екрану.
14. Косарева А.И. Международное, зарубежное и российское право о статусе лиц, состоящих в фактических супружеских отношениях [Електронний ресурс] // Семейное и жилищное право», 2009, № 1. – Режим доступу: <http://xwxxxxxxx.center-bereg.ru/d968.html>. – Назва з екрану.
15. Борминская Д.С. Новые тенденции в развитии семейного права: внебрачные союзы на примере отдельных европейских стран. [Електронний ресурс] // «Семейное и жилищное право», 2007, № 2/ – Режим доступу: <http://www.center-bereg.ru/d1203.html>. – Назва з екрану.



16. Боренкова А.Ю., Марценюк Т.О. Форми сімейних відносин у Швеції (на прикладі офіційного чи цивільного шлюбів) // Гендерний журнал «Я». – № 2 (30) «Гендер і сім'я». – 2012. – С. 32–34.

17. Чернокондратенко М.Е. Стабильные парные союзы и настоящие браки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justicon.ua/press-tsentr/publikatsii/stabilnye-parnye-soyuzu-vs-nastoyashchie-braki.html#ixzz3UaboAnwe>. – Назва з екрану.

18. Гражданский кодекс Франции (Code Civil des Francais) от 21.03.1804 г. (действующая редакция с изменениями, внесенными Законом от 24.11.2009 г.) [Електронний ресурс] // Le Service Public de la diffusion du droit // droit francais // les codes en viquer. URL – Режим доступу: [www.legifrance.gouv.fr/](http://www.legifrance.gouv.fr/) – Назва з екрану.

19. Hrefna Fridriksdottir and Kees Waaldijk «Major legal consequences of marriage, cohabitation and registered partnership for different-sex and same-sex partners in Iceland» [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.ined.fr> – Назва з екрану.

20. Алексеев Н.А. Гей-брак. Семейный статус однополых пар в международном национальном и местном праве. М., 2002. С. 148–150.

21. Гражданское уложение Германии от 18.08.1896 г. // Гражданское уложение Германии / Пер. с нем. М.: Волтерс Клувер, 2006.

22. Слепакова А.В. Фактические брачные отношения и право собственности. [Електронний ресурс] // Законодательство. 2001. № 10. // Режим доступу: <http://www.swotanaliz.ru/eratostbenes/pravo/Slepakova>. – Назва з екрану.

23. Muenchner Vertragshandbuch. Muenchen, 1992. – В. 4. – S. 504–505.

**СОРОКА О. О.,**

кандидат юридичних наук, доцент  
кафедри цивільного, господарського  
та кримінального права  
(Відкритий міжнародний університет  
розвитку людини «Україна»)

УДК 347: 347.4 (477)

## ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Метою дослідження є загальнотеоретичний огляд і аналіз сутності та нормативно-правового регулювання форм права власності діючим законодавством України.

**Ключові слова:** право власності, форми права власності, види права власності, нормативно-правове регулювання, систематизація.

Целью исследования является общетеоретический обзор и анализ сущности и нормативно-правового регулирования форм права собственности действующим законодательством Украины.

**Ключевые слова:** право собственности, формы права собственности, виды права собственности, нормативно-правовое регулирование, систематизация.

The aim of this study is general theoretical overview and analysis of nature and regulatory forms of ownership of Ukrainian legislation.

**Key words:** ownership, form of ownership, types of ownership, regulatory and legal regulation, systematization.

